

«ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ» ЯК НОРМАТИВНА ДИСЦИПЛІНА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, СПОРТУ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

О.С. Микитчик

Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту, Днепропетровск, Україна

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень та публікацій. В зв'язку з чим питання безпеки праці та його охорони набули міжнародний характер і знаходяться під постійним контролем Міжнародної організації праці [1]. Слід лише вказати, що протягом останніх років значно зросла кількість небезпечних травматичних факторів, що призводить до підвищення відсотку спортивного травматизму з 2% до 5–10% від загального травматизму (побутового, вуличного, виробничого) [2].

Саме тому охорона праці в галузі фізичного виховання, спорту та здоров'я людини є однією з найбільш гострих проблем сучасного суспільства і має глобальний характер. Це обумовлено у першу чергу тим, що протягом ХХ століття різко зросли вимоги до рівня підготовленості не тільки висококваліфікованих спортсменів, а й спортсменів–початківців, а по–друге підвищенням вимог і до спортивного інвентарю та обладнання, що пов'язане з появою новітніх технологій.

В процесі своєї трудової діяльності працівники фізичного виховання, спорту та здоров'я людини стикаються з питаннями охорони праці значно частіше, ніж працівники інших професій, оскільки саме тренер–викладач з виду спорту є відповідальним за безпечне проведення тренувальних занять та охорону життя та здоров'я спортсменів. Саме тому фахівець галузі фізичного виховання та спорту повинен знати не тільки специфіку своєї трудової діяльності, головні причини травматизму та фактори його попередження, а й законодавчі та нормативно–правові акти державних органів, методичні нормативні та інші керівні матеріали з питань навчально–спортивної роботи, перспективи і напрями розвитку фізичної культури в країні, ведення і оформлення документів, складання та формування звітів зі спортивної діяльності, порядок обліку та розслідування нещасних випадків зі спортсменами–вихованцями тощо [2].

Мета дослідження – дослідити науково–методичне підґрунтя запровадження нормативної дисципліни «Охорона праці в галузі» в вищих навчальних закладах України.

Завдання дослідження:

1. Дослідити законодавчу базу України, яка визначає правові відносини у галузі фізичної культури, спорту та здоров'я людини.
2. Визначити мету та завдання дисципліни «Охорона праці в галузі» для ВУЗів фізкультурно–спортивного профілю.

Результати досліджень та їх обговорення. Насьогодні законодавчу базу України, яка визначає правові відносини у галузі фізичної культури і спорту становлять: Конституція України, Закон України від 24 грудня 1993 р. „Про фізичну культуру і спорт”, Закон України від 14 вересня 2000 р. „Про підтримку олімпійського, параолімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні”, Закон України від 16 червня 1992 р. „Про об'єднання громадян”, Закон України від 5 квітня 2001 р. «Про антидопінговий контроль у спорті», Закон України від 3 серпня 2006 р. «Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті», Національні програми розвитку спорту і фізичної культури, Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту, затверджена Указом Президента України від 28 вересня 2004 р. за № 1148, низка підзаконних нормативно–

правових актів, прийнятих окремими міністерствами, Кабінетом Міністрів України, Президентом України, Верховною Радою України тощо.

Отже питання охорони праці в галузі фізичного виховання, спорту та здоров'я людини є одними з найважливіших елементів трудових відносин між працівником (тренером з виду спорту, викладачем фізичного виховання, спортсменом) і роботодавцем (керівником школи, клубу тощо). Вони полягають в обов'язку роботодавця забезпечити на робочому місці працівника умови праці, що відповідають нормативам, надати необхідні засоби колективного і індивідуального захисту.

Крім того, сама професійна діяльність працівників фізичного виховання, спорту та здоров'я людини стикається із правовими питаннями частіше, чим діяльність педагогів інших спеціальностей. Так вчитель фізичного виховання, тренер з виду спорту, інструктор з лікувальної фізичної культури тощо водночас відповідає за безпечне проведення навчально–тренувальних занять, змагань та за життя і здоров'я своїх вихованців. Тому під охороною праці в даній галузі слід розуміти створення і розвиток нормативної бази правового регулювання трудових відносин, а також застосування норм і правил охорони праці, у тому числі тих, які зможуть викликати відповідальність за їхнє порушення.

Саме тому з метою підвищення рівня знань студентів вищих навчальних закладів України з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту Міністерство освіти і науки України наказом № 1/9–297 від 29 квітня 2009 року «Щодо підвищення якості з вивчення питань охорони праці у Вищих навчальних закладах» запровадило обов'язкове вивчення на освітньо–кваліфікаційному рівні «спеціаліст», «магістр» нормативної навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі».

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні у майбутніх фахівців (спеціалістів та магістрів) умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково–технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці в галузі [3].

Таким чином головною метою дисципліни «Охорона праці в галузі фізичного виховання, спорту та здоров'я людини» є підготовка фахівців відповідної галузі, які володіють знаннями та практичними навичками, необхідними для гарантування безпечних та нешкідливих умов праці; надання необхідних знань для забезпечення належних умов проведення навчально–виховного процесу з фізичного виховання та спорту, зменшення спортивного травматизму, застосування діючих нормативних актів з охорони праці в галузі, а також підготовка фахівців, що володіють необхідними знаннями і практичними навичками захисту тих, що займаються фізичною культурою в умовах ризику виникнення надзвичайних станів різного характеру.

Завдання дисципліни:

1. Забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників в умовах відповідної галузі через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.

2. Вивчення особливостей охорони праці в галузі фізичного виховання, спорту та здоров'я людини.

3. Вивчення питань техніки безпеки та заходів профілактики травматизму на заняттях фізичною культурою та спортом.

4. Одержання спеціальних знань та навичок з організації безпечних та нешкідливих умов проведення навчально–тренувальних занять з різних видів спорту та рішення завдань, спрямованих на попередження спортивного травматизму.

Вивчення дисципліни «Охорона праці в галузі» ґрунтується на знаннях, здобутих студентами протягом навчання на попередніх курсах за освітньо–кваліфікаційним рівнем «бакалавра» відповідно напряму підготовки.

Навчальною програмою дисципліни передбачено ознайомлення з питаннями охорони праці в галузі фізичної культури та спорту із урахуванням особливостей професійної діяльності майбутніх фахівців спеціальностей «Фізичне виховання», «Спорт» та «Фізична реабілітація».

Предмет охорони праці – це система збереження життя і здоров'я працівників у процесі трудової діяльності, яка включає в себе правові, соціально–економічні, організаційно–технічні, санітарно–гігієнічні, лікувально–профілактичні, реабілітаційні та інші заходи та засоби.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 36 годин. Розподіл навчального часу на вивчення дисципліни за видами занять для різних форм навчання наведений в таблиці [3].

Таблиця – Розподіл навчального часу

Освітньо–кваліфікаційний рівень	Спеціаліст, магістр	
	Денна	Заочна
Форма навчання	Денна	Заочна
Семестр	9 (10)	10 (11)
Кількість годин, всього	36	36
Лекції, годин	6	2
Практичні заняття, годин	12	4
Самостійна робота студентів, годин	18	30
Домашня контрольна робота, семестр	–	10 (11)
Модульна контрольна робота, семестр	9 (10)	–
Підсумковий контроль	екзамен	екзамен

Засвоївши програму навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» спеціалісти (магістри) відповідних спеціальностей мають бути здатними вирішувати професійні завдання з урахуванням вимог охорони праці та володіти основними професійними компетенціями з охорони праці.

Так випускники ВУЗів фізкультурно–спортивного профілю мають **знати**:

1. основи трудового права України;
2. особливості правового забезпечення заходів щодо охорони праці в галузі фізичного виховання, спорту та здоров'я людини;
3. функції та мету системи управління охороною праці, її підсистеми та їх взаємозв'язок;
4. особливості застосування основних діючих законодавчих та нормативних актів в області охорони праці для свого соціально–правового захисту;
5. особливості фінансового забезпечення працівників галузі фізичного виховання та спорту;
6. вимоги правил будівництва та експлуатації спортивних споруд;
7. порядок включення (виключення) адміністративної інформації (даних) про спортивну споруду до реєстру;
8. головні причини травматизму в різних видах спорту;
9. особливості техніки безпеки під час проведення занять з різних видів спорту та фактори попередження спортивного травматизму;
10. посадові обов'язки суб'єктів галузі;
11. обов'язки тренера–викладача, учнів–спортсменів, обслуговуючого персоналу та медичної частини по попередженню травматизму;

Уміти:

1. оцінити динаміку ефективності функціонування системи управління охороною праці;
2. проконтролювати дотримання вимог щодо проведення навчання працівників з питань охорони праці;
3. розробити зміст первинного інструктажу з різноманітних видів спорту;
4. визначити першочергові заходи щодо профілактики та попередження спортивного травматизму в різних видах спорту;
5. провести розслідування нещасного випадку, який мав місце під час навчально–тренувального заняття чи спортивних змагань;
6. оформити реєстраційну картку спортивної споруди;
7. оформити заяву про виключення спортивної споруди з Єдиного електронного всеукраїнського реєстру спортивних споруд.

Висновки.

1. На даний момент законодавча база України, яка визначає правові відносини у галузі фізичної культури, спорту та здоров'я людини є досить громіздкою, розгалуженою та недостатньо ефективною.

2. Перспективи розвитку охорони праці в галузі як навчальної дисципліни обумовлені не тільки підвищенням вимоги до рівня підготовленості спортсменів та вимог до спортивного інвентарю та обладнання, що пов'язане з появою новітніх технологій, а й зокрема тим, що фахівець галузі фізичного виховання та спорту повинен знати не тільки специфіку своєї трудової діяльності, головні причини травматизму та фактори його попередження, а й законодавчі та нормативно–правові акти державних органів, методичні нормативні та інші керівні матеріали з питань навчально–спортивної роботи, перспективи і напрями розвитку фізичної культури в країні та за її межами, порядок ведення і оформлення документів, складання та формування звітів зі спортивної

діяльності, порядок обліку та розслідування нещасних випадків зі спортсменами–вихованцями тощо.

3. Запровадження даної дисципліни дозволяє здійснювати підготовку кваліфікованих спеціалістів в галузі фізичної культури та спорту з урахуванням спеціальних знань та навичок з організації безпечних та нешкідливих умов проведення навчально–тренувальних занять з різних видів спорту та рішення завдань, спрямованих на попередження спортивного травматизму.

Література:

1. Жидецький В. Ц. Основи охорони праці / В.Ц. Жидецький, В.С. Джигирей, О.В. Мельников – [2–е вид.]. – Львів : Афіша, 2000. – 348 с.

2. Микитчик О.С. Охорона праці в галузі фізичного виховання, спорту та здоров'я людини: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів фізичної культури і спорту, які навчаються за спеціальностями «Фізичне виховання», «Спорт» та «Здоров'я людини» за освітньо–кваліфікаційним рівнем «спеціаліст» та «магістр» усіх форм навчання / О.С. Микитчик. – Дн–вськ: ЧП Маковецький. – 2010, 243 с.

3. Охорона праці в галузі : Типова навчальна програма для вищих навчальних закладів для всіх спеціальностей за освітньо–кваліфікаційними рівнями «спеціаліст», «магістр» / Запорожець О. І., Ткачук К.Н., Русаловський А.В., Яремко З.М. та інші. – Київ, 2011. – 15 с.